

„Neodcházím. Jen se měním.“

Budu zase zdravý a silný.
Právě se nadechuji k novému růstu.
Buďte u toho se mnou.“

Českošvýcarský les

Vydala: Správa Národního parku České Švýcarsko, 2024

Redakce: Dana Štefáčková

Fotografie: Václav Sojka

Texty: Rostislav Křivánek, Tomáš Salov, Jakub Juda

Grafický návrh a sazba: TR-DESIGN

Tisk: TISK Krásná Lípa, spol. s r. o.

Kontakt: Správa Národního parku České Švýcarsko
Pražská 52, 407 46 Krásná Lípa, tel.: +420 412 354 050
e-mail: n.park@npcs.cz, www.npcs.cz
NEPRODEJNÉ

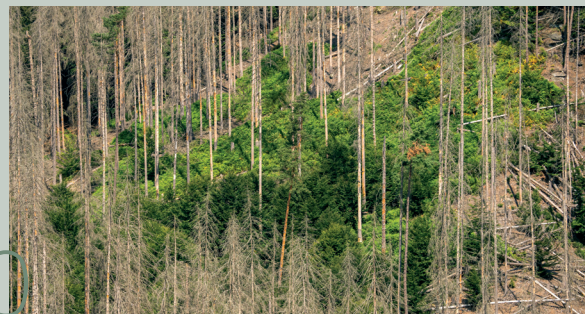
Ministerstvo životního prostředí

STÁTNÍ FOND
ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ
ČESKÉ REPUBLIKY

Tento materiál vznikl v rámci projektu: „Tiskoviny pro návštěvníky Národního parku České Švýcarsko“ podpořeného Státním fondem životního prostředí ČR na základě rozhodnutí ministra životního prostředí. www.mzp.cz, www.sfzp.cz

10

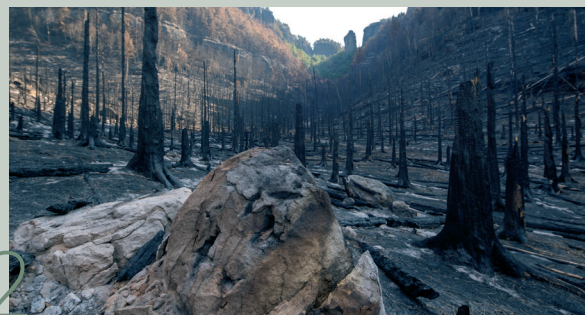
Co se stromy, které kůrvec zahubil? Jak zastavit jeho postup? Kácet? Nekácet? Ukázalo se, že holá místa uprostřed národního parku nejsou vhodná k obnově lesa, půda se tu sesouvá, život se vrací jen pomalu... A tak se postupně došlo k rozhodnutí – nekácet. Les si poradí.

11

A potom přišel požár.

12

Shořely kmeny stromů, ale také všechno, co se za léta nahromadilo na zemi. Tím se uvolnilo velké množství živin a už několik týdnů po dohašení požáru si život začal hledat cesty. Ve chvílích, kdy lidé s obavami hleděli na spáleniště, začínal už se rodit nový, člověku zatím neviditelný les.

13

Zatímco ozvěna opakovala výkřiky hasičů, kteří nedávno sváděli tvrdý boj s ohnivou stěnou, zatímco vzduch byl ještě plný nejistoty, popel už ožíval. Začaly to houby a mezi nimi první – spálenitka.

14

Expanze hub pokračovala, život se rychle vracel. A vrací se i lidé, kteří přijíždějí obdivovat přírodu. Bylo třeba zajistit, aby jim nehrozilo nebezpečí. A nešlo jen o torza stromů, žár ohně roztrhal některá pískovcová skaliska, která bylo třeba zabezpečit.

15

Magie přírody je mocná a překonává naše představy. Po houbách přišly mechy. Organismy, pro které je spáleniště doslova živnou půdou. Začal se odvíjet napínavý seriál, jehož děj je nepředvídatelný. Čekají nás dost možná mnohá překvapení a je úžasné, že u toho můžeme být.

16

Jen dva týdny po dohašení požáru objevily se první rostlinky, třeba zářivě zelená kapradina hasivka orličí.

17

Brzy vyrašily i břízy, vrby, osiky... A tyhle pionýry budou následovat další a další rostliny a nový les zbohatne o buky, javory, jedle...

18

Nevěříte? Tak se zajděte podívat do Jetřichovic, na Havraní skálu. I tady požár před osmnácti lety všechno spálil. A dnes? Nový les. Druhově bohatý, už kolem deseti metrů vysoký, břízy, osiky, borovice, smrky, buky... Bez jakéhokoli zásahu člověka.

SPRÁVA NÁRODNÍHO PARKU
ČESKÉ ŠVÝCARSKO

PŘÍBĚH LESA

„Neodcházím. Jen se měním.“

Českošvýcarský les

Neodcházím, jen se měním – příběh lesa

Byl jednou jeden les

Kam oko dohlédlo, rostly jehličnaté i listnaté stromy všech možných druhů. Prastarý les rostl přirozeně a dokázal se i bránit. Nejrozšířenější byly jedle a buky, ale třeba na pískovcových skalách převládaly borovice, duby a břízy, na kamenitých svazích se dařilo jilmům a javorům, podél potoků olším. Smrky tu rostly také, ale většinou jen v hluboce zakrojených chladných roklích. Když přišla vichřice nebo požár, sucho nebo jarní mrazy, když se objevili škůdci, les dokázal sám a většinou velmi rychle zacelit rány a vyléčit se.

Přichází člověk

Potom, v hlubokém středověku, přišel člověk. Nejdřív se v lesích snažil jen přežít, postupně ale jeho nároky rostly. Chtěl, aby mu les sloužil, aby co nejdřív dával rovné dřevo. Vymýtil rozsáhlé plochy a vysázel nedohledné lány smrků, které rychle rostly a jejich dřevo se snadno zpracovávalo. Dnes tomu říkáme smrkové monokultury. Les se stával polem na prkna. Člověk mu vnutil svou vůli a kolonizoval ho. Navíc vysadil i různé cizokrajné stromy, třeba americké borovice vejmutovky, které začaly původní druhy stromů postupně vytlačovat.

Mniška útočí

Před sto lety přišlo sucho a žravé housenky bekyně mnišky. Násilím proměněný les se už nedokázal sám bránit a lidé, i když se snažili a pořádali třeba brigády

na sběr škůdců, neměli proti kalamitě šanci. Zbyly jen holé svahy. Jeden by řekl, že se člověk z takové katastrofy poučí, ale kdepak. Léta plynula a svahy a rokle České-
ho Švýcarska opět pokryly smrkové monokultury. Les skomíral. K patám stromů pronikalo jen málo světla a silná vrstva odumřelého jehličí dusila všechno živé.

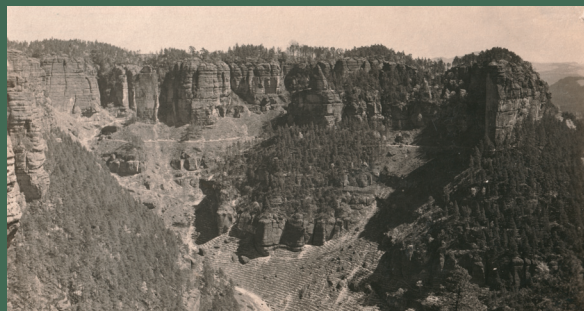
Národní park mění pravidla

To už byl na území Českého Švýcarska mnoho let vyhlášen národní park. Ochránci přírody se v něm snažili vrátit lesu jeho původní, přirozenou podobu. Přestože do národního parku těžba dřeva nepatří, tu a tam nezbylo než sem pustit těžké stroje, les prosvětlit a umožnit mu, aby u paty smrků začal rašit přirozený porost. Nový les rychle povstával a většinu toho zvládl sám. Ze začátku se ke světlu draly břízy, jeřáby, borovice, brzy ale i buky, duby, habry, začaly se vysazovat jedle, které tu kdysi bývaly doma. Les už se stačil proměnit na čtvrtině rozlohy parku...

Kůrovec. Požár. Konec? Ne, jen nový začátek

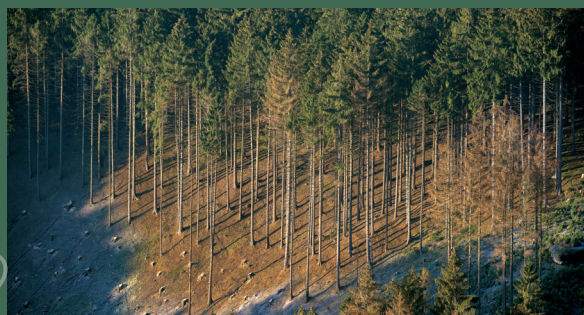
To všechno ale změnil kůrovec. Sucho si vybíralo daň. Mělké kořeny smrků nedosáhly k vodě, kmeny slábly a staly se snadnou kořistí brouka, který vyhledává oslabené smrky a žere lýko, jímž proudí živiny. A potom do kůrovcem zbídačených smrkových lesů vpadl požár. Nejrozsáhlejší za mnoho tisíc let. Co teď? Je příběh lesa u konce? Zbude jen nehostinné a neúrodné spáleniště? Ne. Tak to není. Už třeba jen proto, že spáleniště je všechno, jen ne neúrodné, právě naopak. Nadešel čas nechat na lesu, aby se obnovil sám. Sledovat to a učit se. Mít na paměti, že českošvýcarský les neodchází, jen se mění a stává se zase přirozeným. A dělá to mnohem rychleji, než bychom čekali.

1

Byl jednou jeden les. Přirozený, silný, odolný, pestrý. Pak přišel člověk a chtěl, aby mu les sloužil, aby rychle dával rovné dřevo. Vysázel tedy nedohledné lány smrků. Před sto lety ale přišlo sucho a žravé housenky bekyně mnišky. Zbyly jen holé svahy.

2

Léta plynula a člověk se nepoučil. A tak svahy a rokle Českého Švýcarska zase pokryly smrky. A lidé si libovali – pěkné, do řad vyrovnané, stejně staré stromy, na zemi čistoučko, žádný podrost.

3

Nebyl to zdravý les. K patám stromů pronikalo jen málo světla a silná vrstva odumřelého jehličí dusila všechno živé.

4

Lidé z národního parku se léta snažili přeměnit hospodářský les na les přirozený. Občas nezbylo, než pustit sem těžké stroje. Do národního parku těžba dřeva nepatří, jinak se ale světlo do nižších pater lesa dostat nemohlo. Smrčiny prořídly a u pat stromů se začal rodit přirozený les.

5

Nový les rychle povstával a většinu toho zvládl sám. Ze začátku se ke světlu draly břízy, jeřáby, borovice, brzy ale i buky, duby, habry. Člověk ale může lesu pomoci, třeba přidat sazeničky jedlí bělokorych, které tu byly přirozeně doma, než je smrky vytlačily. A tak se sázelo, startoval se prales.

6

Co to vlastně je, ten přirozený les? Je smíšený, pestrý, je společenstvím mnoha druhů stromů i křovin, je plný světla, zdravý, divoký, v létě snáší dlouhá sucha, v zimě tuhé mrazy. Člověk by do něj neměl zasahovat, jen s úžasem pozorovat jeho vývoj a růst. Jenomže ...

7

Klima na planetě Zemi se mění. Vody ubývá, sucha jsou stále častější. Les v pískovcové krajině to nemá lehké – voda se tu rychle ztrácí, pískovec je jako houba a vodu pohlcuje. Na žule by to bylo jiné, ale králem téhle krajiny je právě pískovec, to on jí dává charakter a krásu.

8

Sucha si vybírají daň. Mělké kořeny smrků nedosáhnou k vodě, kmeny slábnou a stávají se snadnou kořistí lýkožrouta smrkového, obávaného kůrovce, který vyhledává oslabené smrky a žere lýko, jímž proudí živiny. A teď si představte, že za sucha dokáže kůrovec vytvořit i čtyři generace za rok!

9

Máme se na kůrovce zlobit? Inu, můžeme, ale nebude to nic platné. On jenom plní úkol, který mu dala příroda. A tak mu hlavně nesmíme připravovat hostinu. Dokonce nám může být i k užtku – ukazuje přece, jakou cestou se nemáme vydávat.